

Otteita ajasta Oratorio

”Koska mikään olevaisesta ei ole ehdottomasti rakkauden arvoista, tulee rakastaa sitä, mikä ei ole olemassa.” Lukija Dominique Blanc salpaa Kaija Saariahon oratorion *La passion de Simonen* ensimmäisen kohtauksen Finlandia-talossa. Esa-Pekka Salonen luotsaa lähes satapäistä Radion sinfoniaorkesteria. Tapiolan Kamarikuoro rikkoo hiljaisuuden. ”Simone, isosisko, Pikkusisko Simone!” Sopraano Pia Freud lumoo äänellään painautuen tanssija Michael Schumacherin syileilyyn. Helsingin juhlaviikot on avattu.

15 kärsimyskulmaa

Ranskalaisesta filosofista Simone Weilistä (1909–1943) kertova oratoriota on hiottu Kaija Saariahon, libanonilaissyntyisen kirjailijan Amin Maaloufin ja yhdysvaltalaisen ohjaajan Peter Sellarsin käsin. Taiteilijoilla on ollut eri lähestymistavat. Taustatyönsä tehnyt Maalouf on painottanut tekstissä Weilin filosofian ja elämän välistä jännitettä. Sellarsin tulokulma on ollut Weilin sosiaalisen tietoisuuden ja poliittinen toiminnan nostatus. Saariahoa sen sijaan ovat kiehtoneet Weilin maailman ankara askeettisuus sekä sitkeä totuudentavoittelu. Teos on rakennettu kärsimysnäytelmäperinteen mukaisesti 15 kohtaukseen. Saariaholle niiden erilaisuus on ollut helpotus. ”Äänien rikkaus tekee työstä demokraattista, jolla päästään lähelle totuutta. Totuus löytyy välistämme.”

Juutalainen Weil kuoli 34-vuotiaana, koska hän kieltäytyi syömästä ja juomasta enempää kuin keskitysleireillä olevat maamiehensä saivat ravintoa. Oratoriossa Weilin hahmo samastuu Jeesukseen uhrautuen maailman kärsimysten edessä.

”Kaikki maailmassa esiintyvä paha kulkee mielestä toiseen, kunnes se löytää täydellisen puhtaan uhrin, joka kärsii sen kokonaan ja sitten tuhoaa sen.”

Weilin pyrki selvittämään, miksi etiikan jalot päämäärät eivät toteudu käytännössä. Hänen näkemyksensä herruutetusta nykyajasta oli synkkä. Oratorioon valikoituu lainaus: ”Kaikki yhteys väkivaltaan on halveksittavaa, olipa tuo yhteys mikä hyvänsä. Lyöä tai tulla lyödyksi on yksi ja sama häpeä.”

Sellars tuomitsee yleisötilaisuudessa USA:n voimapolitiikan ja liittää ohjaustyöhönsä vastarinnan ajatuksen. Weilin *Juurtuminen* muistuttaa: ”Politiikka on erittäin lähellä sellaisia taitteita kuin runous, musiikki ja arkkitehtuuri.”

Läsnäoloa yksinolossa

Kaikki turha on karsittu. Elämän ja kuoleman lisäksi näyttämölle on tuotu pöytä, tuoli ja ovi. Sellars on luonut tanssin yksioikoiseksi, mutta merkitykselliseksi. Tanssijan koreografia pohjautuu läsnäolon filosofiaan. ”Emme ole koskaan yksin. Kanssamme on niitä ihmisiä, joita mietimme ja niitä, jotka miettivät meitä.”

La Passion de Simonen kantaesitys nähtiin vuosi sitten Wienissä. Helsingin esitykseen mukaan astuneen Salosen mukaan kappaleen tekee ainutlaatuiseksi sen yksinkertaisuus. Musii-

kissa on kaikki tarpeellinen, mutta ei yhtään enempää. ”Ekstreme-musiikkia ekstreme-naiselta”, Salonen kiittelee

armo teki Saloseen suuren vaikutuksen, vaikka hän sanookin luke-neensa tuolloin mieluummin Hegeliä,

kiinnostuneempi moraalista ja eettisistä kysymyksistä kuin kielipeleistä.”

ja kehaisee teosta Saariahon parhaimmaksi.

Salonen, aivan kuten Saariahokin, löysi Weilin ensimmäistä kertaa jo parikymmentä vuotta sitten. 80-luvun alussa suomennettu *Painovoima ja*

Marxia ja Leniniä. Weilin eettinen filosofia ei sopinut vihaisen 19-vuotiaan maailmankuvaan. Tästä päivästä katsottuna Weilin etiikka näyttyy Saloselle toisin. ”Monen muunkin filosofin olisi pitänyt olla Weilin tapaan

usten sijaan enemmän kysymyksiä, jotka saavat heidät etsimään omat vastauksensa. ”Jos minulla voisi olla henkinen testamentti, se olisi tässä.”

Tahto

Saariaho tuntee tehneensä työtä tärkeiden kysymysten parissa, vaikka ei koekaan ymmärtävänsä Weiliä sen paremmin kuin aikaisemmin. ”Minulla oli samanlainen olo kuin rippileirillä, jossa sekosin. Äitini soitti papille ja sanoi, että tehkää sille jotakin. Pappi sanoi, että tämä on tyttärenne etsikkoaikaa, jolloin selviää pääseekö hän taivaaseen vai ei.”

Saariaho on omistanut *La Passion de Simonen* lapsilleen Alexille ja Aliisalle. Saariaho toivoo jättävänsä lapsilleen valmiiden vasta-

Teksti & kuvat Mervi Ahonen